

Bijlage bij debatwijzer Prinsjesdagstukken

[Prioriteiten Miljoenennota in vergelijkend perspectief](#)

[Overzicht koopkrachtmaatregelen](#)

[Overzicht onzekerheden, mogelijke risico's en tentatieve gevolgen daarvan](#)

[Vergelijking Concept Macro Economische Verkenning en Macro Economische verkenning](#)

Tabel 1. Prioriteiten Miljoenennota in vergelijkend perspectief

Miljoenennota 2022	Coalitieakkoord	Miljoenennota 2023	Europese Commissie		
Uitdagingen (7)	Prioriteiten coalitieakkoord (7)	Prioriteiten Brede welvaart (7)	Terreinen investering (9)	Dilemma's voor de toekomst (5)	Prioriteiten (6)
Arbeidsmarkt Toeslagen Onderwijs	Bestaanszekerheid en kansengelijkheid	Gelijke kansen	Arbeidsmarkt en toeslagen Onderwijs	Eerlijke verdeling risico's gemeenschap en individu Eerlijk belastingstelsel	Economie die werkt voor de mensen Klaar voor het digitale tijdperk
	Welvarend land Gezondheid	Economie		Marktwerking die bijdraagt aan brede welvaart	
Zorg		Gezondheid	Zorg		
	Democratische rechtsorde	Democratische rechtsorde	Medeoverheden en Caribisch Nederland		Nieuwe impuls voor Europese democratie
Veiligheid	Veiligheid en sterke samenleving	Veiligheid en sterke samenleving	Justitie en veiligheid Defensie	Oorlog Oekraïne	Bevordering Europese levenswijze
Woningmarkt		Duurzaam land	Wonen en Infrastructuur	Klimaatverandering	
Klimaat	Duurzaamheid		Klimaat Landelijk gebied		Europese Green Deal
	Internationale context	Internationale samenwerking			sterker Europa in de wereld

Tabel 2. Koopkrachtmaatregelen zoals genoemd in figuur Miljoenennota, p. 5 en tabel 2.2.1 op p. 44

Maatregel	Inhoud	Incidenteel of structureel?	Financieel beslag	Verwerking in begroting
Uitgaven				
Verhoging minimumloon (doorwerking in sociale- en bijstandsuitkeringen)	Sneller en hoger (per 1-1-2023 met 8,05 % plus indexatie, totaal ruim 10%)	Structureel (€ 532 miljoen p.j.)	€ 3,2 miljard in 2023 Voor overheid indirect en tevens neerwaarts; werken wordt aantrekkelijker, mogelijk afname aantal uitkeringen (maar bedrag hoger)	Kosten premies sociale verzekeringen en kostenkoppeling uitkeringen Koppeling uitkeringen in tabel in Bijlage bij MJN, p. 279 en sociale verzekeringen op p. 254 De verhoging van het minimumloon heeft gevolgen voor meerdere regelingen die neerslaan op meerdere begrotingshoofdstukken, zoals de huurtoeslag op de begroting van BZK.
Verhoging AOW	Zie ook hierboven	Structureel	Oplopend tot € 2,4 miljard p.j. in 2027	In tabel 82 van Hoofdstuk XV SZW staan de bijgestelde uitgaven aan de AOW en IOAOW.
	Verlaging en vervolgens afschaffing IOAOW (direct afschaffing vereist wetswijziging)		€ 496 miljoen verlaging IOAOW in 2023 (en - € 151 miljoen in 2024). Verdere dekking (tot € 1,8 miljard door terugdraaien verlening ouderenkorting en afschaffen fiscale oudedagsreserve)	In tabel 159 van Hoofdstuk XV SZW wordt voor 2023 en 2024 een neerwaartse bijstelling gedaan, bijstelling AOW wordt alleen in de toelichting genoemd.
Hogere zorgtoeslag	Eenmalige verhoging met € 412 in 2023 (plus doorwerking verhoging minimumloon)	Eenmalig	€ 2,1 miljard in 2023	Bijstelling Hoofdstuk XVI VWS voor 2023 met € 2,1 miljard (tabel 2.2 hoofdstuk XVI VWS)
Hogere huurtoeslag	Verhoging met € 203 in 2023 (plus doorwerking verhoging minimumloon)	Structureel	€ 187 miljoen in 2023 (oplopend tot € 325 miljoen in 2027)	Opwaartse bijstelling Hoofdstuk VII BZK (tabel 2) Doorwerking via WML: € 150,5 miljoen in 2023 en € 17 miljoen structureel Reeks huurtoeslag vanaf 2023 structureel verhoogd met € 299 miljoen.

Hoger kindgebonden budget	Verhoging beschikbare bedragen, extra voor 3 ^e kind en alleenstaande ouders	Tijdelijke verhoging en vervolgens afbouw	€ 732 miljoen in 2023 (€ 100 structureel p.j.)	In artikel 10 van begrotingshoofdstuk XV SZW wordt de bijgestelde reeks voor de Wet Kindgebonden Budget gepresenteerd in tabel 97. In de toelichting bij tabel 102 in de bijlage bij de MJN staan de budgettaire gevolgen van de tijdelijke ophoging beschreven.
Energietoelage lage inkomens	Toeslag € 1300 voor huishoudens tot 120% minimum (uitkering door gemeenten)	Eenmalig	€ 1,4 miljard in 2023 (100 miljoen structureel na 2027)	In hoofdstuk B Gemeentefonds wordt in tabel 2 de mutatie van + € 1,4 miljard verwerkt.
Verhoging beurs uitwonende studenten	Verhoging beurs met € 165 p.m.	Kabinetsperiode	€ 12 miljoen in 2023 (oplopend tot € 113 miljoen in 2027)	In begrotingshoofdstuk VIII OCW staat in tabel 121 voor 2023 en 2024 een opwaartse mutatie voor koopkrachtmaatregelen. In de toelichting staat dat het gaat om de ophoging van de basisbeurs voor uitwonende studenten.
Inkomsten				
Minder belasting op arbeid	Arbeidskorting: verhoging 2 ^e en 3 ^e 'knikpunt' met 89 euro, afbouwpercentage naar 6,51%	Structureel	€ 500 miljoen p.j.	Financiën IXB en Tabel 12, MvT, Belastingplan In 2023 belastingontvangsten met €6,3 miljard naar beneden bijgesteld, toelichting verwijst terug naar de maatregelen in de Miljoenennota. Verzameltabel 12, MvT, Belastingplan, p. 75.
	Verlaging tarief 1 ^e schijf inkomstenbelasting met 0,11%-punt		€ 700 miljoen p.j. tot 2027, € 1 miljard structureel	
Lagere energiebelasting	Beleid 2022 wordt doorgezet (lagere belasting en lagere btw op energie)	Tijdelijk	€ 5,4 miljard in 2023 (w.v. € 940 miljoen voor gerichte steun via energierekening; doelgroep wordt nog onderzocht)	Verzameltabel 12, MvT Belastingplan, p. 75.
Verlenging lagere brandstofaccijns	Beleid 2022 wordt doorgezet	Tijdelijk	€ 1,2 miljard in 2023	Verzameltabel 12, MvT Belastingplan, p. 75.

Tabel 3. Overzicht onzekerheden, mogelijke risico's en tentatieve gevolgen daarvan

Onzekerheid/risico	Gevolgen			
	Macro-economisch	Rijksbegroting	Armoede	Klimaat, natuur, water
Lange duur oorlog Oekraïne	-	-		
Korte duur oorlog Oekraïne	+	+		
Hoge energieprijzen	-	+	-	+
Lage energieprijzen	+	-	+	-
Nieuwe Coronagolf	-	-	-	+
Hoge inflatie	-	Neutraal	-	
Lage inflatie	+			
Ontpotten tijdens Corona opgebouwd spaargeld	+	+		
Loonstijging blijft uit	-	?	-	
Onderrealisatie investeringen door o.a. krapte arbeidsmarkt	-	Neutraal*	-	-
Uitgaven Klimaat- en Transitiefonds blijken structureel		-		

Bron: Bewerking staf o.b.v. Miljoenennota, MEV, Advies Raad van State

-	Negatief effect
+	Positief effect
*	Meerjarig budgettair neutraal, middelen vallen niet vrij maar schuiven door

Vergelijking Concept Macro Economische Verkenning en Macro Economische Verkenning

De concept-Macro Economische Verkenning in augustus en de Macro Economische Verkenning van het CPB, zoals die met Prinsjesdag wordt gepresenteerd, verschillen alleen door veranderingen in beleid. Hierdoor vallen verschillen in beide ramingen toe te schrijven aan nieuw aangekondigde maatregelen. Een vergelijking van beide ramingen kan daarom inzicht bieden in de keuzes die door het kabinet zijn gemaakt tijdens de augustusbesluitvorming.

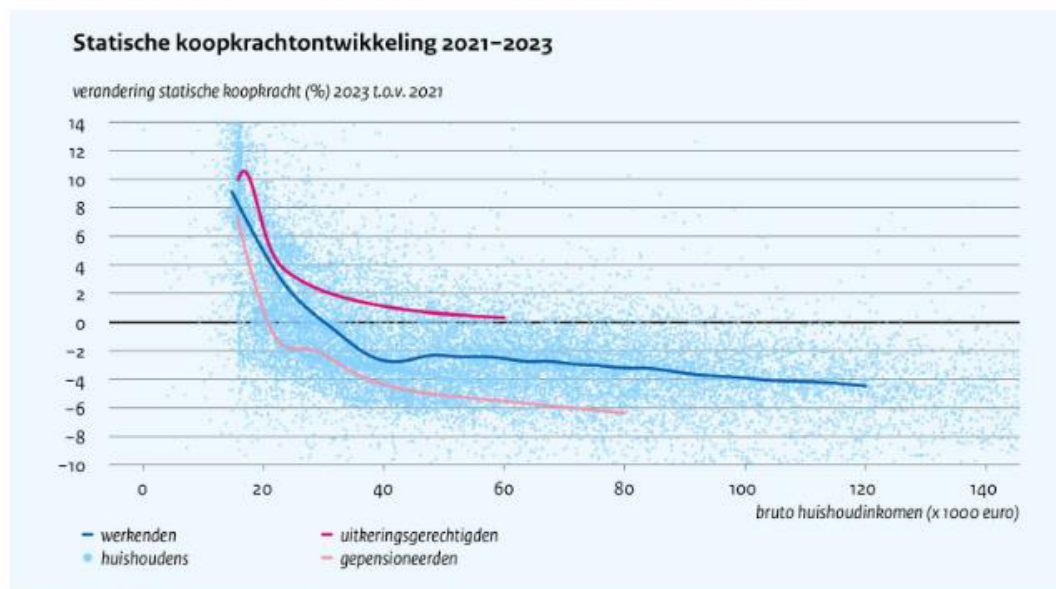
De maatregelen uit de augustusbesluitvorming verlagen de inflatie, hebben een stevig positief effect op de koopkracht en verlagen het aantal personen in armoede in 2023. Voor 2022 hebben de maatregelen uit de augustusbesluitvorming geen tot weinig effect op deze indicatoren. Ook is de economische groei in 2023 licht sterker dan in augustus geraamd.

Indicator	cMEV		MEV	
	2022	2023	2022	2023
Inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp, %)	11,4	4,3	11,4	2,5
Koopkracht, statisch, mediaan alle huishoudens (%)	-6,8	0,6	-6,8	3,9
Personen in armoede (niveau in %)	6,7	7,6	6,7	4,9
Binnenlands product (bbp, economische groei)	4,6	1,1	4,6	1,5

Door maatregelen uit de augustusbesluitvorming is er voor alle inkomens een hogere koopkrachttoename in 2023. Voor de laagste inkomens is deze koopkrachtstijging echter het grootste. Voor veel huishoudens met een laag inkomen is hierdoor over de periode 2021-2023 per saldo een koopkrachtstijging te zien (zie figuur 3.3 uit de verdieping MEV).

Mediane ontwikkeling statische koopkracht	cMEV		MEV	
	2022	2023	2022	2023
1-20 % (<115% wml)	-5,4	0,5	-5,3	7,4
21-40% (115-184% wml)	-6,8	0,9	-6,8	5,1
41-60% (184-281% wml)	-6,8	0,7	-6,8	3,1
61-80% (281-414% wml)	-6,8	0,6	-6,8	3,0
81-100% (>414% wml)	-6,8	0,2	-6,8	1,9

Figuur 3.3 Koopkrachtontwikkeling huishoudens in 2023 ten opzichte van 2021⁶³

Bron: CPB ([link](#))

Het beleid vanuit de augustusbesluitvorming heeft echter ook effect op de overheidsfinanciën. Het begrotingstekort loopt in 2023 verder op naar 2,5%. De overheidsschuld wordt uiteindelijk ook iets hoger, maar blijft ver onder de 60%. Door de inflatie is het BBP nominaal gegroeid en hierdoor is de overheidsschuld ten opzichte van het BBP gedaald.

Indicator	cMEV		MEV	
	2022	2023	2022	2023
EMU-saldo (% bbp)	-0,9	-1,1	-1,1	-2,5
EMU-schuld (ultimo jaar)	48,8	47,1	49,6	48,8
Collectieve lasten	39,2	38,4	39,2	38,2
Bruto collectieve uitgaven (% bbp)	45,6	44,4	45,7	45,7